

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2020-21-01

18.01.2021.

Liegums notiesātajam tikties ar ģimenes locekli, kurš saņēmis atļauju īslaicīgi atstāt citu brīvības atņemšanas iestādi, neatbilst Satversmei

Satversmes tiesa 2021. gada 15. janvārī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2020-21-01 “Par Latvijas Soduzpildes kodeksa 45. panta piektās daļas pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam”.

APSTRĪDĒTĀ NORMA

- Latvijas Soduzpildes kodeksa 45. panta piektās daļas pirmais teikums:

“Notiesātajiem nav atļautas satikšanās ar apcietinātām personām un personām, kuras izcieš sodu citās brīvības atņemšanas iestādēs.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pants:

“Ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību.”

LIETAS FAKTI

Lietā Satversmes tiesā tika ierosināta pēc Artjoma Zablocka pieteikuma. Pieteikuma iesniedzējs, izciešot sodu brīvības atņemšanas iestādē, lūdzis tās priekšniekam atļauju satikties ar viņa māti, kura izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, tomēr saņēmusi attiecīgās iestādes priekšnieka atļauju atstāt tās teritoriju. Pamatojoties uz apstrīdēto normu, šāda atļauja neesot tikusi dota. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma, neparedzot tiesības notiesātajam, kurš sodu izcieš brīvības atņemšanas iestādē, tikties ar ģimenes locekli – māti, aizskar viņa tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību

TIESAS SECINĀJUMI

Par prasījuma precizēšanu

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma attiecas uz plašu atšķirīgu situāciju kopumu, taču secināja, ka izskatāmajā lietā tā tiks vērtēta tiktāl, ciktāl tā noteic, ka notiesātajam aizliegts tikties ar ģimenes locekli tad, ja šis ģimenes loceklis ir persona, kura izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē un ir saņēmusi attiecīgās iestādes priekšnieka atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju. [8.]

Ņemot vērā to, ka izskatāmā lieta neattiecas uz situācijām, kad neviena no personām nav saņēmusi atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju, Satversmes tiesa uzsvēra, ka lietā nav strīda par valsts pozitīvajiem pienākumiem – proti, pienākumu nodrošināt personām, kuras izcieš sodu divās dažādās brīvības atņemšanas iestādēs, iespēju satikties, tās nogādājot vienu pie otras, sedzot transporta biļešu iegādes izmaksas vai kādā citādā veidā. [8.3.]

Par Satversmes 96. panta tvērumu

Satversmes tiesa norādīja, ka privātās dzīves jēdziens ir plašs, tādēļ tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ietver citstarp arī tiesības dibināt un attīstīt attiecības ar citiem cilvēkiem. [9.]

Personas tikšanās ar citām personām, it īpaši ģimenes locekļiem, ir būtisks cilvēka tiesību uz privāto dzīvi realizācijas priekšnoteikums, jo šādas satikšanās ļauj personām atjaunot un nostiprināt savstarpējās attiecības, tostarp ģimenes attiecības. Ieslodzītajam piemīt tās pašas Satversmē ietvertās cilvēka pamattiesības, kas piemīt citām personām. Līdz ar to Satversmes 96. pantā ietvertas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību tvērumā ietilpst notiesātās personas tiesības veidot un uzturēt attiecības ar ģimenes locekli arī tad, ja viņš izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē. [9.1.]

Par Satversmes 96. panta ierobežojumu

Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētā norma notiesātajam, kurš vēlas satikties ar ģimenes locekli, kas izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, ierobežo Satversmes 96. pantā ietvertās pamattiesības. [10.]

Par to, vai ierobežojums ir noteikts ar likumu un vai tam ir leģitīms mērķis Satversmes tiesa atzina, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, kā arī tam ir leģitīms mērķis – sabiedrības drošības aizsardzība. [11.,12.]

Par ierobežojuma samērīgumu

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētās normas piemērošana nodrošina to, ka, ierobežojot notiesātā tiesības tikt ar ģimenes locekļiem, kas izcieš sodu citās brīvības atņemšanas iestādēs, tiek novērsts iespējamais sabiedrības drošības apdraudējums, jo šādu personu kontaktēšanās vismaz daļā gadījumu paaugstina recidīva risku pēc soda izciešanas, neveicina personas labošanos, kā arī apdraud ieslodzījuma vietas iekšējo kārtību. Tādējādi šādu satikšanās aizliegums ir piemērots līdzeklis pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa – sabiedrības drošības aizsardzība – sasniegšanai. [14.]

Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka leģitīmo mērķi ir iespējams sasniegt ar indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošu līdzekli. Proti, mazāk ierobežojošs līdzeklis būtu katras situācijas apstākļu individuāls izvērtējums, lemjot par to, vai atļaut šādas satikšanās. Satversmes tiesa norādīja uz dažādu noziedzīgo nodarījumu atšķirīgo dabu, kā arī uz to, ka šāds aizliegums, kas neatļauj nevienam notiesātajam, kas atrodas brīvības atņemšanas iestādē, satikties ar ģimenes locekli, kas izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, liedz vērtēt abu personu izdarīto noziedzīgo nodarījumu veidu un smagumu, to, vai ģimenes locekļi konkrēto noziedzīgo nodarījumu ir izdarījuši kopīgi, abu personu uzvedību atrodoties ieslodzījumā, izciestās soda daļas ilgumu, kā arī citus apstākļus. [15.1.]

Satversmes tiesa atzina, ka šāds aizliegums, kas neparedz individuālu izvērtējumu, varētu būt pieļaujams tikai tad, ja šādu satikšanās rezultātā, vienmēr varētu tikt apdraudēta sabiedrības drošība. Tomēr Satversmes tiesa neguva apstiprinājumu tam, ka ikkatrs notiesātais būtu automātiski uzskatāms par tik būtisku draudu sabiedrības drošībai, ka viņam noteiktais aizliegums tikt ar ģimenes locekli, kas izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, būtu pamatots arī bez jebkāda individuāla izvērtējuma. [15.1.]

Satversmes tiesa īpašu uzmanību pievērta notiesātās personas resocializācijas aspektam, norādot, ka nav pamata atzīt, ka šādu satikšanās aizliegums vienmēr kalpotu resocializācijas atbalstam. Lai gan atsevišķās situācijās šādas satikšanās varētu aizkavēt resocializācijas procesu, nav pamata uzskatīt, ka tikšanās ar ģimenes locekli, kurš izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, uz notiesāto personu nevarētu atsūtīt arī pozitīvu ietekmi. Tādējādi resocializācijai atbilstoši tās mērķiem būtu jāietver attiecīgo gadījumu individuāls izvērtējums. [15.2.]

Tā kā pastāv saudzējošāks līdzeklis, ar kuru leģitīmo mērķi iespējams sasniegt tādā pašā kvalitātē, Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmes 96. pantam. [15.3.]

Par brīdi, kad apstrīdētā norma zaudē spēku

Satversmes tiesa nolēma, ka, lai pēc iespējas novērstu nelabvēlīgās sekas, ko Pieteikuma iesniedzējam radījusi apstrīdētās normas piemērošana, attiecībā uz viņu tā atzīstama par spēkā neesošu no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža. Attiecībā uz citām personām apstrīdētā norma zaudē spēku no sprieduma publicēšanas dienas. Izskatot notiesāto iesniegtos lūgumus tikties ar ģimenes locekļiem, kuri izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē, gadījumos, kad viena no notiesātajām personām ir saņēmusi brīvības atņemšanas iestādes priekšnieka atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju, ir tieši piemērojams Satversmes 96. pants, kā arī šajā spriedumā ietvertās atziņas. [16.]

Satversmes tiesa nosprieda:

1. Atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 45. panta piektās daļas pirmo teikumu, ciktāl tas bez individuāla izvērtējuma liedz notiesātai personai satikšanos ar ģimenes locekli, kurš izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē un ir saņēmis atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam.

2. Attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēju Artjomu Zablocki atzīt Latvijas Soduzpildes kodeksa 45. panta piektās daļas pirmo teikumu, ciktāl tas bez individuāla izvērtējuma liedz notiesātai personai satikšanos ar ģimenes locekli, kurš izcieš sodu citā brīvības atņemšanas iestādē un ir saņēmis atļauju īslaicīgi atstāt brīvības atņemšanas iestādes teritoriju, par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam un spēkā neesošu no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stājas spēkā tā publicēšanas dienā. Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā: https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/04/2020-21-01_Spriedums.pdf

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv. Aicinām sekot līdzi informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](https://twitter.com/Satv_tiesa) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte

Satversmes tiesas

Sabiedrisko attiecību speciāliste

Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv

67830759, 26393803

Video par Satversmes tiesu [šeit](#).